

Vida i Mort

Nit de les Ànimes i Tots Sants

Activitats per a Educació Primària
Del 14 d'octubre al 4 de novembre

A Mallorca

Nit de les Ànimes

Encén el llum, i fora por!

Una proposta per conèixer els rituals,
costums i elements d'una de les festes
més sentides del Tradicionari de Mallorca

**Tradicionari
de Mallorca**

Basat en el calendari
folklòric de Rafel Ginard

Culturalment es considera que l'hivern s'inicia quaranta dies després de l'equinocci de tardor (22 de setembre), és a dir, als voltants de l'1 de novembre. Per aquest temps finalitza l'any agrícola i arriba el fred. «Els morts passats, grans estojats': ho diuen perquè en aquest temps ja no hi ha res a collir pel camp i se comença la sembra», escriu Rafel Ginard al Calendari Folklòric.

Les dicotomies pròpies de la roda dels cicles naturals com calor i fred o llum i fosc propicien que, des de temps remots i en diferents cultures, se celebrin festes dedicades al record dels difunts entorn dels primers dies de novembre. Un cop passat el temps de les collites, la terra sembla esmorteïda i mena inevitablement a la reflexió sobre la temporalitat de la vida i la relació amb els nostres avantpassats.

La cultura de la mort a Mallorca s'ha desenvolupat a través de ritus funeraris i, col·lectivament, en la celebració de la festa més important de la tardor, el dia de Tots Sants i la diada de Difunts. La importància de la festivitat de Tots Sants es reflecteix en la gran quantitat de tradicions i costums que l'envolten amb uns components que es mouen entre la devoció i el respecte cap als avantpassats i la celebració de la por lligada a l'obscuritat de la mort.

En la tradició catalana de Tots Sants, i també en moltes altres com ara l'anglosaxona, els infants tenen un paper destacat i actiu en la celebració. Aquest fet es pot comprendre com l'intent d'apropar l'experiència de la mort als infants d'una manera entretinguda i adequada a les seves potencialitats de comprensió.

En aquest context de celebració, doncs, la mort ofereix una aproximació amb matisos diversos, d'una banda des del misteri i la por, i de l'altra, des de l'enyorança dels éssers estimats i l'esperança de retrobar-los per un dia.

1r cicle - 60 min

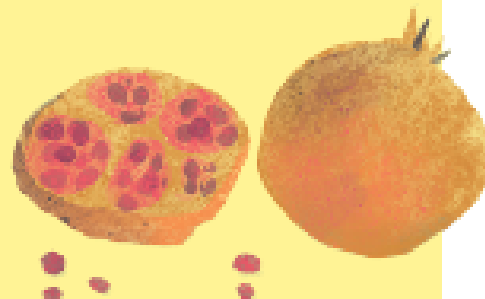

[1] El calendari festiu tradicional

El nom fa la festa

Presentació de la festivitat a partir de material interactiu treballat a partir del pòster (regal)

“Nit de les Ànimes, Tots Sants i Dia dels Morts”.

Aproximació al sentit de la festa. Quins elements i rituals conformen la tradició mallorquina per Tots Sants? Tenim res a veure amb altres celebracions com el Día de Muertos a Mèxic o amb l'estèl Halloween?

[2] Una nit màgica per retrobar-nos

Dibuixam, pintam i preparam un **altar per la memòria** col·lectiu.

Quan mor algú estimat, ens agrada recordar-lo i reviure els bons moments compartits. En la Nit de les Ànimes les famílies preparen un altar amb fotografies, flors i espelmes, també menjar i altres objectes relacionats amb el difunt. Una espècie d'homenatge o benvinguda a casa per celebrar que durant unes hores les seves ànimes ens visiten.

A més del material proporcionat per la Fundació, vos animam a crear el vostre **racó de la memòria** amb diferents elements. Vet aquí algunes idees: marcs, cordes i gafes, suro per penjar, llums, flors amb materials reciclats, fruits de tardor, fotografies...

[3] Guaitar la mort. Mirar-la de cara

Treball lèxic de relació d'imatges i noms per identificar els personatges de l'imaginari popular i alguns dels elements que formen part de la conceptualització de la festa.

[4] Encendre el llum per guiar el retorn

Treballam els elements domèstics i rituals col·lectius de celebració a partir d'un **laberint** per ajudar les animetes a trobar el camí cap a casa.

En aquesta nit, les portes entre els mons dels difunts i dels vius són obertes i per això, les ànimes poden visitar els familiars. A moltes cases els marquen el camí amb espelmes i fanalets fets amb fruites del temps, com carabasses.

[1] El calendari festiu tradicional

El nom fa la festa

Presentació de la festivitat a partir del pòster

“Nit de les Ànimes, Tots Sants i Dia dels Morts”.

Coneixem el sentit de la festa, la seva història i la relació amb altres cultures del món. Quins elements, rituals i personatges conformen la tradició mallorquina al voltant de la mort per Tots Sants? Tenim res a veure amb altres celebracions com el Día de Muertos a Mèxic o amb l'estès Halloween? Descobrirem que la nostra festa d'arrel no és tan llunyana d'aquella festa celta, el Samhain, que els migrants irlandesos importaren a terres nord-americanes. Al cap i a la fi, All Hallows Eve (Halloween) significa Nit de totes les ànimes.

[2] Guaitar la mort. Mirar-la de cara

Treballam els elements domèstics i rituals col·lectius de celebració.

A 2n cicle a través d'una proposta per relacionar imatges i paraules, amb la particularitat que aquests mots claus de la festa tenen les **lletres embullades**.

I a 3r cicle a partir d'uns **mots encreuats** que permetran la consolidació dels conceptes explicats.

[3] Encendre el llum per guiar el retorn

Elements domèstics i rituals col·lectius de celebració. En aquesta nit, les portes entre els mons dels difunts i dels vius són obertes i per això, les ànimes poden visitar els familiars. A moltes cases els marquen el camí amb espelmes i fanalets fets amb fruites del temps, com carabasses.

Cada participant crearà un **fanalet** per guiar el retorn.

* Per a aquesta activitat l'alumnat haurà de dur un pot de vidre (tipus iogurt, màxim de 300 g) i l'escola aportar-hi cola blanca, pinzells, altres estris necessaris per al correcte desenvolupament de la manualitat i si es vol, espelmes.

CONSELL

Prepara un **altar per la memòria** col·lectiu!

Podeu aprofitar els fanalets per preparar un racó de la memòria i afegir-hi diferents elements: fotografies, flors fetes amb materials reciclats, fruits de tardor, llumets...

[4] Clima de por i tenebres. Literatura fosca

Les vetllades tardorenques d'aquests dies són el context ideal per compartir **històries de por**: rondalles, contes, llegendes...

Apagam els llums, encenem espelmes i fanalets i shhhht!

Conten que hi havia una vegada...

Característiques de l'activitat i condicions de contractació

- L'activitat s'ha de dur a terme a l'aula o a un espai alternatiu de característiques similars.
- L'enfocament està adreçat a l'alumnat d'Educació Primària.
- Cada centre educatiu pot sol·licitar un màxim de tres sessions de l'activitat. Les següents peticions del mateix centre entraran a formar part d'una llista d'espera per a possibles vacants o baixes.
- Aquesta activitat és gratuïta.
- Per a més informació escriviu-nos a: educatives@mallorcaliteraria.cat

Requeriments

- A les sessions de 2n i 3r cicle: ordinador, altaveus, pissarra digital i connexió sense fils.
- Materials per pintar, dibuixar, retallar, aferrar, escriure ...
- Per al taller de fanalets l'alumnat haurà de dur un pot de vidre (tipus iogurt, màxim de 300 g) i l'escola aportar-hi: cola blanca, pinzells, altres estris necessaris per al correcte desenvolupament de la manualitat i si es vol, espelmes.

A Mallorca
Nit de les Ànimes
Encén el llum, i fora por!

